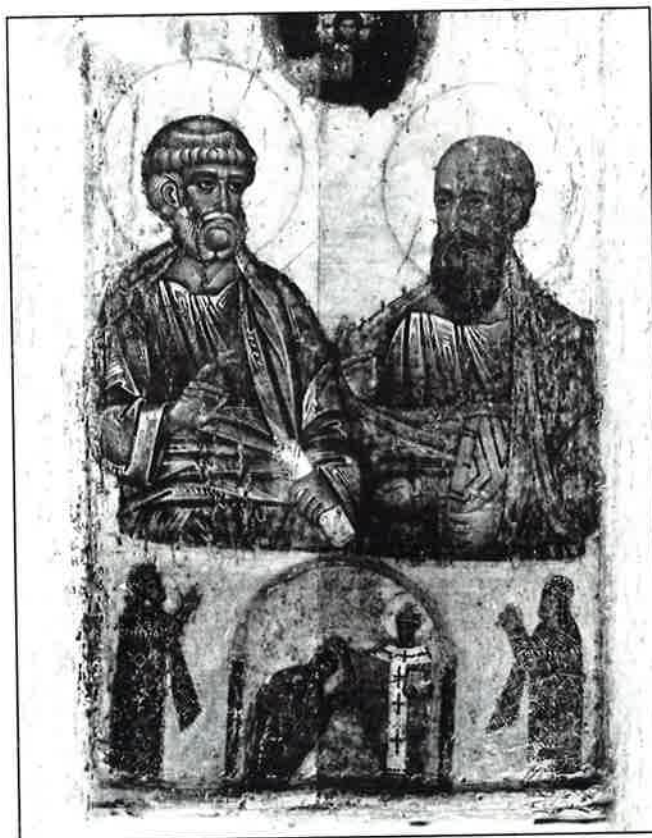

Рим

Икона айосѿола Пеѿра и Павла

Икона (72,5 x 51 cm), дрво с ланеним платном, препарирано кредом, темпера. Некад је била са златном (сада жутом) позадином и сребрним оковом (?) (Radojčić, *Die serbische Ikonenmalerei*, 70–71 = *Српске иконе*, 11). Горе је у тамноплавом полукругу са звездама приказан Христос у попрсју који благосиља обема рукама. Испод су допојасне представе апостола Петра и Павла, полуокренутих један другом. Ниже, под декоративним тордираним луком на стубићима и на зеленој подлози, насликана је пригнута монахиња (Јелена) испружених руку према непознатом светитељу у црвеној казули с цветићима и белом палијуму, с купастом митром и пасторалном штаком који је благосиља. С обе стране су два краља (Драгутин и Милутин), у црвеним дивитисионима и с украшеним лоросима, куполастим крунама и црвеном обућом, окренути један другом и руку подигнутих навише.

Икона се већ 1304. налазила у ризници папа Бонифација VIII и Бенедикта IX. Више је пута пресликавана, а очишћена је 1941. године.

Натписи су српски, исписани само изнад Христа, св. Петра и Павла.

Године 1942. Аман (А. М. Ammann, *Die Ikone der Apostelfürsten in St. Peter zu Rom*, *Orientalia christiana periodica* VIII/3–4, 1942, 457–468) је објавио све

познате архивске и историографске податке, из којих се види да је икона дуго сматрана за дело доба цара Константина Великог; словенски натписи на њој, иконографија и облик бискупове митре уверили су, међутим, истраживаче да она не може бити старија од XIII века, али се још провлачило мишљење о њеној већој старини: Ђ. Аникини (G. Anichini, *Di un antico quadro nella Basilika Vaticana*, *Rivista di archeologia e critica* 18, 1941, 141–149) је веровао да је из XII века, а у владарским фигурама је препознао браћу Стефана Немању и Мирослава. Хронологију иконе и портрете на њој правилно је одредио Фолбах (W. F. Volbach, *Die Ikone der Apostelfürsten in St. Peter zu Rom*, *Orientalia christiana periodica* VII/3–4, 1941, 480–496). Он је претпоставио да је икона стигла у Рим око 1300. године, а урађена је по угледу на икону коју је папа Силвестар добио од цара Константина и која се чувала у Риму. Анализом стила и поређењем са српским фрескама и охридским иконама XIII и XIV века, закључио је да је икона настала око 1300. године, јер је најсличнија фрескама у Ариљу. Историјске ликове је тачно препознао као краљеве Драгутина и Милутина и њихову мајку Јелену. А М. Ђоровић-Љубинковић је у приказу Фолбахове студије (Старинар I, 1950, 253–255) одбацила претпоставку да је узор икони била нека старија из IV века и била је склона да је пореди с каснијим Милутиновим црк-

вама (Нагоричином и Св. Никитом). Ни С. Радојчић се није сложио с Фолбахом о невизантијском изгледу Петра и Павла, али је прихватио његов суд да је икона блиска фрескама у Ариљу, помишљајући чак да је могла настати у уметничкој радионици краља Драгутина, о којој говори архиепископ Данило (Радојчић, *Die serbische Ikonenmalerei*, 70–71 = *Српске иконе*, 10–11; С. Радојчић, *Иконе Србије и Македоније*, Београд 1961, стр. VIII; Радојчић, *Сликарство*, 78). У једном тренутку, он је истакао да је икона могла да буде урађена у Котору (S. Radojčić, *Geschichte der serbischen Kunst von den Anfängen bis zum Ende des Mittelalters*, Berlin 1969, 43, 65–66), што је нарочито бранио П. Мијовић (*Историја Црне Горе*, II/1, 269–270; П. Мијовић, *Преглед уметности Црне Горе*, Београд 1976, 41; Исти, *Уметничко благо Црне Горе*, Београд – Титоград 1980, 151–152), а и Г. Бабић (*Иконе*, Београд 1983, 139) је претпоставила да је аутор иконе био неки „грчки сликар” из Котора

и одрицала је сваку портретску вредност ликовима Јелене, Драгутина и Милутина. Најпотпуније је писала о икони Татић-Ђурић, *Икона айосџола Петра и Павла*, 11–16, сабрала сва знања о њој, испитала њену иконографију и упоредила је са многим српским споменицима XIII века, да би закључила да јој најсроднија дела треба тражити у Градцу. Она је касније (М. Татић-Ђурић, *Познајте иконе од XII–XVIII века*, Београд 1984, стр. XIV) променила мишљење, па је датовала између 1267. и 1282. године. Најзад, у своје разматрање портрета живих људи на иконама Ј. Радовановић је укључио и ову икону, Радовановић, *Иконографска исцртавања*, 61–62.

Икона је објављивана више пута; учинили су то Фолбах, Аникини, Радојчић и други, док је М. Татић-Ђурић објавила копију у боји (Татић-Ђурић, *Икона айосџола Петра и Павла*), а такав снимак, али оригинала, налази се и у књизи *Иконе*, на страни 156.

